

ČTENÁŘSKÁ LEKCE Č. 1
LYRIKA

Radek Malý - Kam až smí smích

CÍLE SETKÁNÍ

Seznámení dětí s knihou Radka Malého
Kam až smí smích. Vyjasnění pojmu lyrika.

CÍL SLOVY ŽÁKA

Napsat na tabuli a dětem sdělit
po evokační části. „Dnes každý svým
jazykem vyjádří – vysvětlí, co je lyrická
báseň.“

POMŮCKY

- čtvrtky s nápisy evokačních otázek
do každé skupiny
- dopis od Radka Malého do skupin
- kopie básní
- Životabáseň

EVOKACE (cca 20 minut)

„Dnes budeme pracovat s poezií. Kdo
mi prozradí, co už v poezii někdy zažil
– o čem četl?“ – uvolnění „školských
pravd“ a přenesení dětí do světa fantazie,
požitků a volnosti myšlenek.

Na úvod lekce dětem neprozrazujeme
nic o knize, se kterou budeme pracovat.
Lekce začíná evokační sněhovou koulí se
zadáním: „Kam až smí smích?“ / „O čem
sní sních?“ / „Jak hraje hrách?“ / „Kam
pan Plch plách?“ (vyjasnění pojmu Plch)

Děti v cca pětičlenných skupinkách
dostanou arch papíru se zadáním
(otázkou). Ve skupině pak dopisují své
nápadly na odpovědi. Po cca 3 minutách
arch posunou do sousední skupiny
ve směru či proti směru hodinových
ručiček. Toto se opakuje, až se arch vrátí
původní skupině. Původní skupina se se
zápisem kamarádů seznámí a zakroužkuje
2 informace, které je nějakým způsobem
zaujímou. Následuje hromadné sdílení.

„Dokáže mi někdo prozradit, co jste
vlastně nyní dělali? Co vám pomohlo
k odpovědi?“

UVĚDOMĚNÍ

„Nyní by nemělo nic bránit tomu, abyste
vytvořili třeba lyrickou báseň. Že netušíte,
co po vás chci? Možná vám pomůže pan
spisovatel Radek Malý.“

Následuje představení knihy Kam až
smí smích a předání dopisu autora **str. 5**
do jednotlivých skupin. Dopis je vhodné
využít motivačně – tedy přepsat skutečně
do obálky či opálit a srolovat – popř.
zapečetit.

Pokus o pojmenování a vystižení
pojmu lyrika dětmi – „Jak si takovou lyriku
představujete?“

Čtení básně O čem sní sních **str. 9** –
postřehování odpovědí autorových
a žákovských.

REFLEXE

Životabáseň s názvem Jsem lyrická
báseň

Jsem lyrická báseň
Která si přeje být ...
Která sní ...
Která potřebuje ...
Která se obává ...
Která nesnáší ...
Je pyšná na to, že ...
Která chce, aby si všichni
pamatovali, že ...

ČASOVÁ REZERVA

- Výběr básní z knihy ke čtení
Těšíte se do školy? **str. 31**, Naše třída **str. 32**,
O přestávce, Ve frontě na oběd **str. 33**
- Co mi ještě nejde do hlavy?
- Kdo nebo co mi nejvíce pomohlo, abych
pochopil co je lyrická báseň?

Malý humorista je knihou, kterou si s chutí a škodolibostí přečtou děti na I. stupni a zřejmě i na začátku II. stupně. S chutí, protože je vtipná a zábavná, se škodolibostí – protože je kniha učí, jak si udělat legraci se svých kamarádů a případně i učitelů a rodičů, což autor, vzhledem k možným následkům ne vždy doporučuje, ale pro úplnost uvádí.

Knih je rozdělena do 10 kapitol, z nichž každá učí budoucího malého humoristu jednu z oblastí humoru – např. humorné hádanky, jazykolamy, vyprávění vtipů... Autor se obrací přímo ke čtenáři, k budoucímu humoristovi, a nabízí mu učebnici humoru. Učebnici podobné je rozdělení kapitol, názorné obrázky i závěrečné shrnutí. Ovšem takovou učebnici, již si se zvláštním potěšením a zadostiučiněním budou číst i ti, kteří školní knihy otevírají s nechutí.

Použití knihy Malý humorista přímo ve školní výuce vyžaduje od pedagoga jistou dávku odvahy, nadhledu, sebeironie.... humoru. Řadu skutků, k nimž kniha radí, většina pedagogů svým žákům zakazuje. A v tom je právě kouzlo použití knihy. Nabídneme dětem ve škole něco, o čem myslí, že by to učitele jen a jen pohoršovalo. A ono ne. I učitel je tvor, který může (a nemusí) mít smysl pro humor a který chápe, že např. použití vulgarismus v anekdotě může být zábavné, a vůbec ne sprosté.

Knížku můžeme dětem ve škole představit, doporučit, využít z ní pár částí, ukázat např. jak se šíří ústní lidová slovesnost, soustředit se na strukturu vtipu... ale primárně je určena k samostatnému čtení (resp. mimoškolnímu skupinovému čtení) dětí, zvláště chlapců na I. stupni. My jako učitelé a rodiče sice můžeme dát dětem najevo, že rozumíme humoru, ale i tak by mělo zůstat něco, co se z knihy naučí jen její čtenáři. Cílem totiž je vyučit se humoristou, který baví sebe i své okolí, a to předpokládá znalost pár tajných fint, které by rozhodně neměla znát celá třída s paní učitelkou v čele. A to, že většinu z nich my, jejich rodiče a pedagogové, známe již ze svého dětství, děti vědět nemusí.

DĚJOVÝ OBLOUK PŘÍBĚHU (CÍL)

Seznámit se se třemi částmi vtipu, resp. příběhu. Doporučit knihu Malý humorista.

CÍL SLOVY DĚTÍ

„Dnes si budeme číst jeden z vtipů z knihy Malý humorista a řekneme si, z jakých částí se skládá vtip/anekdota. Budeme si vyprávět vaše humorné příběhy, přečteme si několik vtipů z knihy Malý humorista a na závěr zkusíte vtip i vymyslet.“

AKTIVITA PŘED ČETBOU

(domácí příprava) Učitel vyzve žáky, aby se doma zamysleli nad nějakou vtipnou událostí, která se jim nebo někomu z rodiny či kamarádů stala. Ve škole si tyto příběhy pak budou vyprávět.

Následně v hodině si žáci své příběhy vyprávějí ve dvojicích. Dobrovolníci humornou příhodu řeknou nahlas.

Následně učitel položí žákům otázku: „Z jakých 3 částí se vaše vtipné vyprávění skládá?“ (Jaká je struktura vtipu?)

Učitel napíše na tabuli: I. část, II. část, III. část. Zapisuje návrhy žáků.

Následně učitel řekne, že anekdoty/vtipy mají podobnou strukturu jako krátké humorné příběhy. Učitel ukáže žákům knihu Malý humorista, z níž jeden vtip přečte. Pokud se jedná o první seznámení s knihou, učitel knihu představí, a sdělí žákům, o jaký titul se jedná a jak se jmenují jednotlivé kapitoly. Bude číst z kapitoly Vtipy – např. str. 37.

ZNOVU U DOKTORA

Podívejte se, pane doktore, jakou mám opuchlou tvář.“

Lékař: „Vidím. Copak se stalo? Sedla včelička, sedla?“

Pacient: „Včelička sedla, ale než stačilo štípnout, brácha ji umlátíl lopatou.“

Znovu se jich zeptá, zda by nějak upřesnili názvy tří částí, z nichž se vtip skládá.

Buď se žáci k pojům dostanou, nebo učitel propojí to, co napsali s termíny. Na tabuli by se měly objevit následující pojmy.

ÚVOD

ZÁPLETKA

ROZUZLENÍ – POINTA

Učitel zdůrazní, že v tak krátkém žánru jako vtip/anekdota je dobré pointu podpořit pauzami, výrazným čtením, měněním hlasu postav (viz předchozí lekce).

AKTIVITA PŘI ČETBĚ

Rozdáme žákům nakopírované vtipy z knihy (dbáme na to, aby ve dvojici mělo každé dítě jiný vtip), můžeme pracovat s vtipy na str. 36–43. Vyzveme žáky, aby si vtip přečetli, a označili část úvodu/zápletky/rozuzlení.

AKTIVITA PO ČETBĚ

Ve dvojicích žáci přečtou či převypráví své vtipy a vzájemně si ukážou, kde označili úvodní část, kde část zápletky, kde pointu.

ROZŠIŘUJÍCÍ AKTIVITA

Žáci sepišou své příběhy do podoby různých žánrů – do anekdoty, kresleného vtipu, humorné povídky. Inspirací jim může být kniha, v níž je např. několik kreslených vtipů. Resp. může být zdůrazněno, že kniha je „učebnicí mladého humoristy“.